

prihodnje dni že čitali posamezne izjave in da bomo v kratkem našli vsa učiteljska društva med brambovcil R.

Od druge strani smo prejeli:

K tozadevni notici v predzadnjem „Učit. Tov.“ pripominjamo, da se je že opetovano v stanovskih glasilih slovenskega kakor tudi nemškega štajerskega učiteljstva namigavalo, da naj učiteljstvo štajerske dežele v ožigled nameravane regulacije učiteljskih plač opusti vsako skupno akcijo glede obrambnih skladov: Slovenci C. M. D., Nemci Roseggerjev fond. — Mi se popolnoma strinjamo s tem — za zdaj! Ker je kranjsko učiteljstvo v tem položaju kakor štajersko, bi kazalo, da se tudi ono zedinj v tej ideji z nami.

Še nekaj o celibatu, ki ni celibat.

Trst, dne 27. februarja.

Res je, da ima vsaka stvar svoje senčne in solnne strani, kakor pravi neka tovarišica v 7. številki „Učit. Tov.“, ko hoče dokazati, da so samo učiteljice-matere v resnici dobre učiteljice in vzgojevalke. Zdi se, da opazuje tudi ona vso stvar samo od solnne strani. Po tem sklepu bi se morale postavno poročiti vse učiteljice — takoj, ko pridejo iz učiteljskega, ker le kot matere in očetje bodo po taki logiki res dobre vzgojevalke in vzgojevalci. Z isto pravico bi morali trditi, da so vse matere tudi dobre vzgojevalke, zato ravno, ker so matere. V resnici pa vidimo mnogo mater, ki niso baš dobre vzgojevalke. Ravno tako se ne more trditi, da so samo učiteljice-matere najboljše učiteljice, vzgojevalke, svetovalke itd.

Delovanje učiteljice je le takrat pravo in uspešno, ako je večina njenih misli in skrbi le v šoli. Učiteljica je danes kolikortoliko prosta družinskih skrbi, prosta vsega trpljenja, ki se večkrat pojavi v zakonem življenju.

Posveti se lahko samo šoli, kar je tudi njena sveta dolžnost, ker se je odločila za ta poklic bodisi iz prave ljubezni do njega, bodisi — da povemo bolj po vsakdanje — zato, da bo preskrbljena za življenje. V šoli uči, vzgaja svojo mladino z nekakim veseljem, z veliko ognjevitostjo. Saj bije tudi v njenih prsih nežno čuteče žensko srce. V šoli se čuti učiteljica doma, tu dobi mesto, kjer lahko razvija svoje delovanje, ki se pa ne sme cepiti na preveč strani. Pride iz šole domov, se lahko mirno odpočije, si nabere novih moči, da bi mogla priti jasnega in vedrega čela zopet med svoje malčke in nadaljevati zapričeto delo. Ostane ji še dovolj časa, da si uredi svojo malo ekonomijo in da vzame knjigo ali časopis v roke, da si izpopolni svoje znanje in širi svoje obzorje; saj mora vendar napredovati z duhom časa. Z zanimanjem opazuje lahko razvoj vseh domačih umetnosti in deluje v prid mladine in naroda sploh.

Drugače pa je potem, ko se učiteljica omoži. Razne slabosti in nadloge, ki so navadne posledice zakonskega življenja, jo premnogokrat odtegnje šoli in mladini. Večina misli in skrbi omožene učiteljice mora biti — če je prava zakonska žena in mati — na lastnem domu, pri možu, eventualno otrocih. No, in tedaj je ona ljubezen in skrb do šole in mladine gotovo za mnogo procentov manjša. In kako ne! Saj ima učiteljica sedaj moža, bitje, ki mu je posvetila življenje; ima otroka, ki mu je dala življenje! Nima li tu zakonska žena dovolj opravila, če hoče vestno izpolniti dolžnosti matere in žene?

Če pa zapušča otroke, svoj najdražji zaklad, toliko in toliko ur na dan v varstvo služkinje, potem naj mi dotična omožena tovarišica ne govori o nasvetih negovanja otrok, ker njena zasluga je le ta, da je dala otroku življenje. O negovanju in vzgoji njenih otrok bo pa govorila njena služkinja ali druga zato plačana tuja oseba, ki se pravzaprav peča s tem. Sama taka mati zna pa o tem povedati toliko, kolikor njena neomožena koleginja, ki tudi vzgojuje tujo deco.

Enako je z gospodinjstvom. Vemo, da je velika večina neomoženih učiteljic, ki so iz raznih vzrokov prisiljene, da vsaj deloma vodijo lastno ekonomijo, kolikor jim dopušča čas!

Poudarjam, kolikor jim dopušča čas! Redno gospodinjiti same ne morejo. So dnevi, ko je učiteljica v šoli n. pr. od 7¹/₄ zjutraj do poldne, od 1¹/₄ do 4. popoldne; to je posebno v zimskem času, lahko rečemo od noči

do noči. In omoženim učiteljicam se tudi ne godi bolje; tudi one nimajo za gospodinjstvo nič več časa na razpolago kakor njihove neomožene tovarišice. Glavna vloga gospodinjstva je zopet v rokah služkinje.

Ni res torej, da more le omožena učiteljica dajati potrebne nasvete glede gospodinjstva. Iz lastne izkušnje zna svetovati omožena ravno tako kot neomožena učiteljica.

Sklepam z vzklikom: Možite se, tovarišice, saj vam tega nihče ne brani, ni branil in vam tudi odslej ne bo! Premislite pa dobro, preden si naložite dvojno breme, da ne pridete z dežja pod kap.

Vedite pa, če niste bile pred zakonom delavne, vestne, skrbne in dobre učiteljice, boljše tudi po zakonu ne postanete.

Ne verjamem, da je ravno zakon tisti stroj, ki pretvarja slabe učiteljice v dobre.

O — anka.

K vprašanju o možitvi učiteljic.

Cenjenim tovarišicam.

Nasprotje, ki je nastalo med nami, nam ne bo v korist. Učiteljice tvorimo polovico močne učiteljske organizacije ter složno smelo zahtevamo, da nas uvažejo cenjeni tovariši ter z njimi vsa javnost. Me imamo isto izobrazbo, imamo iste dolžnosti ter zahtevamo iste pravice, ki jih uživajo naši stanovski sodrukniki. Tega nam naši tovariši ne morejo zameriti. Bojevati se hočemo z njimi za blagor našega stanu, podcenjevati pa nečemo in ne smemo same sebe, biti hočemo z njimi enakopravne.

Nerazumljivo se mi zdi, ako hoče gđ. tovarišica krčiti naše pravice. Pravico do življenja, tudi do zakonskega življenja, ima do danes vsak državljan v svojem poklicu, razen istih, ki so pod prisogo posvetili svoje življenje Bogu. Da bi se baš me učiteljice ne smele poročiti, to je krajanje naših stanovskih, krajanje naših človeških pravic! Ravno nas bi ne smel nikoli ogrevati žarek domačega ognjišča, ravno me bi ne smele imeti onega domovja, ki je idealni ženi malo njeno kraljestvo. In kdo na svetu ima pravico uničiti ženi prirojen instinktivni nagon, da postane mati? Z vsem svetom se ji ne more nadomestiti blaženega trenutka, ko drži v naročju ter ljubkuje lastno dete, nihče bi ji ne smel krčiti nepopisne sreče ter onega brezmejnega sladja, ki ga čuti njeno srce, kadar zasliši besede „moja mama“. Žena, ki te naravne, najlepše vezi ne more razumeti, nima sreče, nima ljubezni do otrok ter ni nikoli idealna vzgojiteljica — ali pa do danes vara samo sebe.

Ako nekaterim gđ. tovarišicam možitev ni po volji, nihče jih ne bo silil in noben zakon jim te ne bo veleval. Da pa si hočejo dati prepovedati poročiti se, je popolnoma nerazumljivo. Vse se bori za svobodo, vse si želi prostosti, žena prodira kot taka na površje, in me pa naj bi se omedrele same svoji pravici, naj bi se same pomagale kovati v okove?

Neznana tovarišica trdi, da poročena učiteljica ne postane boljša učiteljica. Cenjena tovarišica živi le svojemu vzvišenemu poklicu, in prav je! Toda ostala bi vestna gotovo tudi kot poročena učiteljica, kot mati! — Dobra učiteljica postane kot mati še boljša odgojiteljica. S tem niti najmanjšega predbacivanja tovarišicam. Marsikateri pa bo pokazala prihodnost, da temeljito pozna otroško dušo le mati, da je dana le nji ista globoka ljubezen do otrok, da ima ona podvojeno potrpežljivost s svojimi učenci. Tudi dete samo se bo še z večjim zupanjem oklenilo svoje učiteljice, zroče v nji dobro mamino njenih otročičev. To naravno, lepo razmerje med učiteljico in učenci je že samo trden temelj dobrim uspehom na polju vzgoje in pouka. Toliko vestne, samozavestne in ponosne pa smo tudi v svojem lepem poklicu, da lahko zavračamo vsako nezaupnico nam — poročenim. Ako pa so vas vedli gotovi slučajji do nasprotnega prepričanja, tedaj preudarite, če bi bila ista tovarišica neomožena delovala mnogo bolje. Dvomim! Vestnost in delavnost je čednost, ki jo lahko in naj goji žena, ki pa brez nje ravno tako lahko živi neporočena. Kdor si je do let, ko vstopi v zakon, ni pridobil, si jo bo težko priboril v življenju, komur pa je bilo vestno izpolnjevanje stanovskih dolžnosti v ponos in uspehi v šoli v veselje, ta, drage tovarišice, bo vestno deloval tudi v prihodnje. Kar pa se tiče križev, težav, skrbi itd., pa je

osebna stvar. Komur je naloga pretežka, komur je ni mar, naj jo blagovoljno odkloni, kdor pa si jo prostovoljno naloži, jo bo dovršiti moral sam. Ako je naše delo naporejše, ako si moramo čas dobro razdeliti, v šoli moramo in hočemo biti, ter smo — učiteljice z dušo in telesom.

Pravite, da smo slabe gospodinje. Seve, mladost je bila posvečena nauku in vse življenje šoli. Ne dajamo pa si same slabih naznanil, da smo za kaj drugega nezmožne. Kako da bi si razumna učiteljica ne mogla prisvojiti tega, česar se v kratkem času privadi preprosto dekle! Tuintam smo videle že kaj koristnega, treba le dobre volje in pridnosti in v kratkem času lahko nadkriljuje razumna učiteljica marsikatero dekle, ki se je vzgojevalo le za gospodinjstvo, pripravljalo le na možitev. Torej nikar toliko ironije o organizaciji žen ter o posvetovanju pri gospodinjstvu.

Tudi slabe matere smo! Pač huda beseda za nas odgojiteljice! Toliko staršev nam izroča svoje otročiče. Le nekaj ur so nam na dan izročeni, in vendar zahteva svet, da se plod naše vzgoje kaže na vsem otroškem početju, da vzgojujemo in pripravljamo otroka za življenje. In svoje lastno dete, ki nam je najdragocenjši zaklad, ki ga ljubimo z vso silo prave materinske ljubezni, ki ga hočemo čuvati kot zenico svojega očesa ter mu srčno rade darujemo vsako prsto minuto, njega bi ne mogle vzgojevati? Nihče ne more biti porok za svojega otroka, temmanj mati, ki ni vzgojiteljica. Izobražena žena, ki pozna načela vzgoje, ne bo nikoli nesreča otrok in rodovine, če ima le dobro voljo in blago srce. Niti kot učiteljice niti kot gospodinje, najmanj pa še kot matere zaslužimo tako slabo kvalifikacijo in to še od strani tovarišice.

Vsaka poročitev, posebno možitev samotojnega dekleta mora biti dobro preudarjena. Ako se omoži katera koleginja pod naš stan, ako poroči človeka, ki ni nič, ta naša tovarišica bi bila mogoče zašla tudi sama na pota, ki bi našemu stanu ne delala časti, in ne vem, če bi bile ravno na njo kolegije ponosne. Kar pa se tiče „objokane, zastradane, v stare cape zavite omožene učiteljice,“ to mora biti neka osebna mrznja, ki ni v našo čast. Mislim pa, da ni čestitati možu, ki bo dobil ono razumno, izobraženo in inteligentno ženo, pri kateri vselej prevladuje razum, ki tako odločno zametuje srce. Brr — rečemo tudi me, brr — pred tako brezsrčno, torej le enostransko izobraženo odgojiteljico naše, ljubezni toli potrebne mladine. Štajerka.

Nekaj k zvišanju naših plač.

(S kranjskih hribov.)

Bilo je v počitnicah lanskega leta, to je malo poprej, kakor se je pisalo 1910., ko me je obiskal tovariš Slomškar. Razveselil sem se ga, kakor se sploh jaz hribovec razveselim vsakega olikanega človeka, posebno pa še tovariša, ki je odkrit in mi vse zaupa! Pogovarjala sva se, kakor sploh naš stan zahteva — o šoli. Od šole sva šla na okolico, na ljudstvo itd. Slednjič sva prišla tudi do organizacije. Vprašame: „Kaj, ali si že vpisan v Slomškovo Zvezo?“ „Ne, sem pri naši Zvezi!“ mu odgovorim. Bila sva si odkritosrčna med štirimi očmi. Ker je bolj zgovoren kakor jaz, mi je začel razkladati, kaj in kako bodo vse poslanci S. L. S. storili, da se nam zvišajo plače, posebno se za to potrudita Jaklič in Ravnikar. Da, poslanec Jaklič je za gotovo in čisto za res obljubil, ravnotako Ravnikar, da z mesecem vinotokom dobimo brez razlike na oženjenost ali samstvo 25% zvišano plačo, in če meseca vinotoka ne, pa vsaj ob novem letu, pa gotovo, kakor je gotovo amen v očesu! Le kar Slomškar naj postauem! — „Veš kaj,“ mu odgovorim, „tisto presedlanje me ne veseli. Saj veš, kako pravijo razumni ljudje takemu možu, ki jaha vsak dan drugega kozla, ali na vero ali za denar!? — No, pa če imajo ljudski poslanci na podlagi katoliške vere kaj sreče, nam bodo vsem zvišali plače, saj se trudimo vsi za ljudsko izobrazbo, ako sem prav jaz pri Zavezi, ti pa Slomškar.“

Pa glej! Danes je že potekel mesec februar leta 1910., pa še ni nikjer tistega 25% poboljška! In tovariši, ne da bi morda bili hudi name! Najbrž sem kriv vsega jaz, ker se nisem dal vpisati v Slomškarijo? Zagotavljam vas, tovariši, da se bom kar precej dal zapisati

v Slomškarijo, samo da dobimo vsi enake plače!

Ali najbrž je še eno mogoče! Moj tovariš Slomškar ni dobro razumel poslanca tovariša Jakliča, zakaj to se spominjam, da letnice ni imenoval: ali letos vinotoka ali pa v novem letu, da bodo plače zvišane. Kadar bodo, takrat gotovo sporočim!

Pozdrav vsem stradajočim tovarišem!

Vijolice.

Ustava za Bosno in Hercegovino.

Nova ustava za Bosno in Hercegovino, ki smo jo omenili v zadnji številki, določa, da učitelji in železničarji ne morejo postati deželni poslanci.

Literarna zgodovina narodnega gospodarstva.

Izbrani eseji.

Spisal F. L. Tuma.

Stari vek.

(Dalje.)

V nekaterih teh teokracijah je duhovniška kasta fizično in moralno prevladala vse druge in ni nam težko umeti, da so te dežele najkonservativnejše in se zato tudi z največjo vnmemo in srditostjo zapirajo proti vsakemu vplivu od zunaj. Tak tip je tibetska državniška organizacija.

Kjer pa vidi glava skupine svojo edino nalogo v obvarovanju tradicije, ki se brez težav prenaša ustno od enega pokolenja na drugega, tam se razen redkih zapiskov zgolj tehnične vsebine ni mogla razviti nobena samostojna ali pomembnejša literatura.

Drugi in za nas važnejša ljudska skupina starega veka je oni svet, ki nam je znan pod imenom antike: to so bujne filozofske Atene in vojaški, svet obvladujoči Rim.

Stari Grki se nam zde eden najkrasnejših narodov zgodovine. Pričeli so tudi oni s strogo teokratsko organizacijo, ali njih vera je bila nekaj človeku izredno blizega. Kakor jim je ustvarila božanstva bujna fantazija pesnika Homera, tako je bila na njih vera nekaj razumu podrejenega — zato je tudi tako hitro in lahko zmagal posvetni element nad cerkvenim — in po drugi strani je odgovarjalo umetniškemu razpoloženju njih duše.

Do Hezioda, okolo 800 let pred Kristom, je bila državniška struktura Grkov strogo teokratska. S Talom (620–550 pred Kr.), enim izmed sedmih grških modrijanov, se prične razvijati abstraktno premišljevanje. Peto stoletje pred Kristom pomenja za Grško dobo prosvetljenja. Kjer je zmagal um nad tradicijo. Tuintam prodere še stari duh in žanje svoje trumfe: pobožni vernik Sokrat je obsojen brezbožja in izpiti mora zato strup, ali pričeni s Talom je zmagala do Platona vendar teologija nad teologijo; vera brez kritike se je morala umakniti pozitivnemu znanju.

Iz estetično-filozofskega zrna stare grške teokracije se je razvila polagoma veda astronomije, fizike, matematike in iz slednje zlasti geometrija, ki je veljala dolgo kot nekaj najbolj pozitivnega, s čemur se mora pečati človeški um.

Ni več ni dajala značaja grški strukturi duhovništvo in cerkev; na to mesto so stopili njeni posvetni misleci. Novo sredotočje je postala država in kar je z njo v zvezi: ustave, socialni organizmi, vzgoja. Vsakdo, ki se je zanimal na Grškem za socialno vprašanje, je govoril in pisal o — idealnih državah.

Stare teokracije so smatrale kot svojo najvišjo nalogo, da ohranijo stvari take kakor so; grški filozofje so jih hoteli premeniti v smislu svojih utopičnih projektov in če ne gre mirnim, postavnim potom, magari s silo — kakor je dolgo upal Platon, da izvede ta ali oni knez grških držav njegovo idealno državo v praktično življenje.

Izhodišče pri tem vprašanju so jim bila zgolj etična načela in največ svojega časa so posvetili pravičnosti, ker so jo smatrali za temelj dobri državni organizaciji. Podlaga državniške umetnosti bodi stvarno znanje — odtod znani Platonov izrek, da ne bo prej konec nesrečam in nezgodam, dokler ne bodo vladarji sami filozofi edini vladarji. Pokolenje in imefje je nekaj brezpomembnega — znanje in osebne